

„Akis“ šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

Šilėnų šaltinis (Oko)

Koordinatės

LKS: 566834; 6067187

Adresas

Vilniaus r. sav., Zujūnų sen., Šilėnų miško Pietų pakraštys. Vilniaus miškų urėdija Sudervės g-jos 46 kvartalas, apie 0,5 km į ŠV–V nuo Šilėnų k. kapinių, apie 150 m į Vakarus nuo miško keliuko Šilėnai–Mikaliskės. Neries regioninis parkas dešiniame upės paslėnyje. Vietovė vadinama Turiškiais

Tipas

Krintantis (povandeninis) tvenkinio dugne

Režimas

Nuolatinio veikimo

Vandeningumas

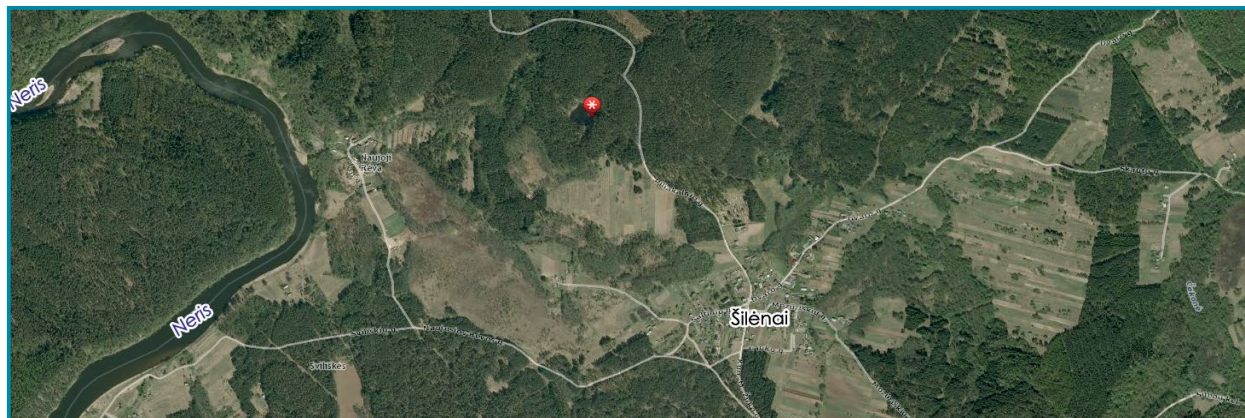
Nežinomas

Vandens tipas

Kalcio, magnio

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2014

Aplinka

Šiauriau šaltinio net iki 140–170 m NN iškyla pušynais apaugusios vidutiniškai kalvotos ir gūbriuotos daubotos kraštinių (fIIIb1, gtIIIb1) darinių pakilumos. Čia Sudervės–Sužionių kalvotos moreninės pakilumos pakraščiai atsiremia į Neries senslėnį, todėl labai suraižyti senovinių griovų ir turi smulkiai bei stačiai atragiutąjį raguvotąjį reljefą. Dabar nematoma (patvenkta) versmė liejasi pakilumos papėdėje, tiksliau, jau Neries senslėnio eroziniame dešiniajame šlaite, kiek žemiau stambios ištisinės deliuvio (dIV) nuobirynų juostos. Šaltinis yra senųjų pleistoceninių terasų aukštesniajame pakraštyje. Čia vyrauja fliuvioglacialiniai smėliniai ir žvirgždo gruntai (fIIIb1), kurie vietomis paveikti termokarstinių daubų.

Vienoje iš jų arba išlikusioje erozijos nenuplautoje didžiojoje daubos dalyje ir susiformavo šaltinis „Akis“ su žemyn šlaitu nuo jos link Neries besileidžiančia griova. Šaltinis tryško šios nemažos pelkėtos miško daubos šiaurės pakraštyje, maždaug apie 122–125 m NN aukštyje.

Pasakojama, kad tai būta tikros – apskritos, kunkuliuojančios versmės – „akies“. Šaltinio vanduo nedidele

išplova Pietų kryptimi patekdavo į griovą ir toliau jau Vakarų kryptimi tekėjo į pelkėtą žemumą tarp Šilėnų ir Naujosios Rėvos kaimų. Kažkur, apie 1980–1990 m. minėtos griovos smaigalyje, ties pat daubos kraštu bebrai įrengė užtvanką ir visą daubą pavertė tvenkiniu – ežeriuku. Patvenktoje termokarstinėje dauboje ir dabar styro užtvindyti medžių stuobriai. Taip šaltinis „Akis“ tapo „subakvaline“ versme ir dabar liejančią vandenį, maitinančią ežerokšnį ir iš jo į griovą nutekantį upeliūkštį. Šaltinis nuo Neries ties Naujosios Rėvos kaimavieta nutolęs apie 0,9 km ir nuo jos vagos šlaitais pakilęs net 55 metrus.

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinio (tvenkinio) aplinka tvarkinga. Jis pritaikytas lankyti ir nesunkiai randamas. Priėjimas žemyn nuo miško keliuko besileidžiančiu takeliu (jo pradžioje pastatytas ženklas, šaltinis „Akis“ – 0,2 km). Tvenkinio krantelyje informacinis stendas, kuriame nurodyta, kad „bebrams pastačius užtvanką, šaltinio vietoje dabar tyvuliuoja šitas nemažas tvenkinys. Iš jo ištekantis upelis, maitinamas šaltinio vandeniu, patenka į pelkę, o nuvingiavęs už 1,5 km, ties Naujosios Rėvos kaimu įteka į Nerį“. Stende taip pat

perskaitysimė, kad „įdomūs ir iš šaltinio ištekantiame upelyje vykstantys šiuolaikiniai eroziniai procesai. Bebrai šiame upelyje buvo pastatę 3 kaskadines užtvankas. Tačiau 2009 m. žiemą, praardžius pagrindinę bebrų užtvanką, iš tvenkinuko išsiveržusio vandens srovė išgraužė slėniuko dugną, šlaitus ir juose atvėrė atodangas. Į 7 m gylio ir 20 m pločio susidariusią griovą suvirto didžiuliai medžiai. Žemiau griovos iš nešmenų susiklostė išnašų kūgis, kurį dabar kerta nauja upelio vaga“. Todėl aplankę šaltinį galime pamatyti ir įvertinti įdomius dabartinius vandens geologinės veiklos reiškinius, kurie ir dabar regeneruoja šio vietovaizdžio reljefą.

Vandens fizikinės savybės

Netirtos (ištaka apsemta vandeniu).

Vandens cheminės savybės

Netirta. Cheminės sudėties formulė nenustatyta.

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

„Akies“ šaltinio (vietos žmonės vadina „Oko“) vanduo atiteka iš vakarų ir nuteka į pietus („prieš saulę“), todėl laikomas šventu. Vietos žmonės kunkuliuojančio šaltinio vandeniu gydėsi akis, juo suvilgytus kompresus dėjo ant skaudančių sąnarių. Pasakojama, kad kadaise šiame šaltinyje nuskendęs jautis, kuris paskui išplaukęs Nerijoje. Kitame padavime sakoma, kad šaltinyje nuskendusio jaučio akis vėliau išplaukusi į paviršių, dėl to šaltinis ir pavadintas „Akis“. Manoma, šaltinio vanduo pasižymėjo gydomosiomis savybėmis. Vykstant prie šaltinio keliuke tarp Šilėnų ir Naujosios Rėvos piliakalnio yra išlikusios trys (kiekviena po 200 m ilgio) akmeninio grindinio atkarpos: Šilėnų kaime, ties šaltiniu „Akis“, ir įkalnėje link Naujosios Rėvos piliakalnio. Tai akmeninis grindinys („brukas“), įrengtas 1932 metais, tiesiant kelią iš Vilniaus per Šilėnus iki Legotiškių dvaro (ten buvo ir tuometės Vilniaus mokslo bendruomenės poilsio namai, stovėjo koplyčia, Nerimi organizuotos išvykos baidarėmis), todėl net tuo laikmečiu šaltinis buvo žinomas ir lankomas.

